

KNIHA ZLIN

Steven Galloway

SARAJEVSKÝ CELLISTA

Tato kniha vyšla s laskavým přispěním Canada Council
for the Arts.

The publisher acknowledges the financial assistance of
Canada Council for the Arts.

Canada Council
for the Arts

Copyright © Steven Galloway 2008

First published in Australia

by The Text Publishing Company Pty Ltd, Melbourne

Translation © Markéta Jansová, 2010

Cover and layout © Lucie Mrázová, 2010

ISBN 978-80-87162-29-3

Střela

Střela zamrká. Čeká už dlouho. Zaměřovacím dalekohledem své pušky vidí tři vojáky postávající u nízké zídky na kopci nad Sarajevem. Jeden se dívá na město, jako by se snažil na něco rozpomenout. Další voják připaluje třetímu svým zapalovačem. Očividně nemají ani tušení, že je má na mušce. Možná, říká si, jsou přesvědčeni, že jsou příliš daleko od frontové linie. Pletou se. Možná si myslí, že by si ničí kulka nedokázala najít cestu až k nim mezi všemi těmi baráky, které je od ní oddělují. Zase se pletou. Může zabít kteréhokoliv z nich, možná dokonce dva, kdy se jí zachce. A brzy si vybere.

Vojáci, na které se Střela dívá, mají dobrý důvod si myslet, že jsou v bezpečí. Kdyby po nich šel kdokoliv jiný, byli by. Jsou od ní skoro kilometr daleko a puška, kterou stejně jako skoro všichni obránci Sarajeva používá, má dostřel asi osm set metrů. Navíc šance na přesný zásah bývají dost mizivé. Ale to není její případ. Dokáže kulku přinutit k věcem, které jiní nedokážou.

Pro většinu lidí je střelba na dlouhou vzdálenost otázkou správné kombinace pozorování a matematiky. Zjistit si rychlost a směr větru, vzdálenost cíle. Provést měření,

do rovnice započíst rychlost kulky, její klesání v závislosti na čase, zvětšení zaměřovače. Jako když se hází míčem. Míčem také neházíte přímo na cíl, ale obloukem, vypočteným tak, aby cíl profal. Střela si nic neměří, nepočítá podle žádných vzorečků. Prostě pošle kulku tam, kam ji poslat potřebuje. Vlastně nechápe, proč ona to dokáže, a ostatní odstřelovači ne.

Je ukrytá v troskách vyhořelé kancelářské budovy, pár metrů od okna s výhledem na jižní kopce města. Pro každého, kdo by se sem díval, by bylo velmi obtížné, ne-li nemožné, zahlédnout drobnou mladou ženu s černými vlasy na ramena, ukrytou mezi kouřícími sutinami každodenního pracovního života. Leží tak, že má břicho přitisknuté k podlaze, nohy částečně zakryté starými novinami. Oči, veliké a jasně modré, jsou jedinou známkou života.

Střela věří, že je jiná než odstřelovači na kopcích. Střílí jen vojáky. Oni střílí po neozbrojených mužích, ženách, dětech. Když zabijí člověka, jejich cílem je mnohem víc než zničení onoho jednotlivce. Snaží se zabít město. Každá smrt odsekává další kousky ze Sarajeva jejího mládí se stejnou jistotou, s jakou granáty ukusují z domů. Ti, co přežijí, nejsou okradeni pouze o svého spoluobčana, ale také o vzpomínku, jaké to bylo žít v době, kdy na vás žádní muži na kopcích nestříleli, když jste se chystali přejít ulici.

Před deseti lety, to jí bylo osmnáct a neřkala si Střela, si půjčila otcovo auto a vyjela na venkov navštívit kamarády. Byl jasný, průzračný den a auto jí připadalo jako živé, jako by jeho i její pohyb byl dán osudem a všechno se odvíjelo přesně tak, jak má. Když zatáčela, začali v rádiu hrát jednu z jejích oblíbených písniček, sluneční paprsky prosvítaly mezi stromy stejně jako krajkovými záclonami, které jí připomněly babičku, a po tvářích jí začaly téct slzy. Ne kvůli babičce, která tenkrát byla

ještě živá a zdravá, ale protože ucítila všeprostopupující štěstí z toho, že žije, radost jen umocněnou vědomím, že jednoho dne to všechno skončí. Přemohlo ji to, donutilo zastavit u krajnice. Potom si připadala trochu hloupě a nikdy o tom s nikým nemluvila.

Teď ale ví, že to nebylo hloupé. Uvědomuje si, že vlastně úplně bezděky zabloudila do samého jádra toho, co to znamená být člověkem. Je to vzácný dar, pochopit, že váš život je zázrak a že nepotrvá věčně.

Takže až Střela zmáčkne spoušť a skončí život jednoho z těch vojáků v mířidlech své zbraně, nebude to proto, že ho chce vidět mrtvého, i když nemůže popřít, že to také, ale proto, že vojáci ji i skoro všechny ostatní ve městě okradli o tenhle dar. Že život jednou skončí, je teď už tak zjevné, že to ztratilo veškerý význam. Ale pro Střelu je snad ještě horší, jak od sebe dokázali odervat to, co ví, a to, čemu věří. I když ví, že její slzy tenkrát nebyly jenom směšná přecitlivělost dospívající holky, doopravdy tomu nevěří.

Z vyvýšené pevnosti Vraca nad okupovanou čtvrtí Grbavica její cíle bombardují město, přesvědčeny o vlastní beztrestnosti. Za druhé světové války na Vrace nacisté mučili a zabíjeli své odpůrce. Jména mrtvých jsou vytesána do schodů, ale tenkrát málokterí bojovníci používali svá skutečná jména. Vzali si jiná, taková, která o nich říkala víc než vychloubačné hospodské historky opilců a vzdorovala i vládám, které se později snažily jejich činy propagandisticky překroutit. Tvrdí se, že si ta jména brali, aby neohrozili své rodiny, aby mohli proklouzávat z jednoho života do druhého. Ale Střela je přesvědčená, že si je brali proto, aby mohli oddělit sami sebe od toho, co museli udělat. Aby člověka, který bojoval a zabíjel, mohli jednou odložit. Nejdřív lidi nenáviděla, protože oni nenáviděli ji, a potom je nenáviděla i za to, co z ní

udělali; to v ní vyvolávalo touhu oddělit její bojující část od té, která v první řadě nikdy bojovat nechtěla. Kdyby použila své skutečné jméno, byla by stejná jako muži, které zabíjí. Byla by to horší smrt než faktický konec jejího života.

Od té doby, co poprvé vzala do ruky pušku s úmyslem zabít, si říká Střela. Někteří ji pořád oslovují jejím bývalým jménem. Nevšímá si jich. Když s tím nepřestanou, říká jim, že teď se jmenuje Střela. Nikdo se s ní nehádá. Nikdo nezpochybňuje to, co musí dělat. Všichni něco dělají, aby zůstali naživu. Ale kdyby na ni opravdu naléhali, řekla by: „Jsem Střela, protože je nenávídím. Žena, kterou jste znali, žádnou nenávist necítila.“

Své dnešní cíle si vybrala, protože nechce, aby se muži na Vrace cítili v bezpečí. Čeká ji nesmírně obtížný úkol. I když se ukrývá až v devátém patře tohohle zdevastovaného věžáku, pevnost je na kopci a kulka musí proklouznout mezi řadou budov, které stojí mezi ní a jejím cílem. Vojáci musí stát na prostoru asi jen tři metry širokém a kouř z hořících budov jí co chvíli brání ve výhledu. Jakmile vystřelí, každý odstřelovač na jižním kopci ji začne hledat. Rychle si zjistí, kde je. V tu chvíli poletí na budovu granáty, jestli to bude třeba, klidně ji srovnají se zemí. A tenhle barák je vyhořelý právě proto, že je snadný terč. Je jen malá naděje, že unikne následkům vlastních kulek. Ale na to je zvyklá. Už poslala kulky zrádnějším vzduchem a musela čelit rychlejší odvetě.

Střela ví přesně, jak dlouho bude trvat, než ji lokalizují. Ví přesně, kde budou odstřelovači hledat a kam granáty dopadnou. Ve chvíli, kdy bombardování ustane, bude už pryč, i když nikdo nebude chápat, jak je to možné, dokonce ani její strana, obránci města. I kdyby jim to vysvětlovala, nepochopili by to. Neuvěřili by, že přesně ví, jak se zbraň zachová, protože ona sama je zbraň. Má

prazvláštní geniální nadání, o které by jen velmi málo lidí stálo. Kdyby si mohla vybrat, taky by tomu raději nevěřila. Ale ví, že si vybrat nemůže. Nevybíráte si, čemu chcete věřit. Víra si vybere vás.

Jeden ze tří vojáků poodejde od zbylých dvou. Střela zpozorní a čeká, jestli mu ti dva zasalutují.

Pokud ano, vystřelí. Na chvíli si není jistá, nedokáže číst v jejich gestech. Pak voják vystoupí z úzkého prostoru, kam její kulka může dolétnout. Tímto zdánlivě bezvýznamným pohybem si právě zachránil život. Ale Střela ví, že skoro celý život se skládá právě z takových činů.

Sleduje je ještě chvíli a čeká na detail, který by jí umožnil rozhodnout, kdo z nich dostane první kulku. Chce vystřelit dvakrát a zabít oba, ale není si jistá, jestli k tomu bude příležitost, a pokud si musí vybrat jen jednoho z nich, byla by ráda, kdyby zvolila dobře – dá-li se dobře zvolit. Ví, že nakonec na tom příliš nesejde. Možná jeden z nich bude žít, ale nikdy se nedozví, na jak tenkém vlásku jeho život visel. Bude to připisovat štěstí, osudu nebo sám sobě. Nikdy se nedozví, že zcela nepatrný a náhodný zlomek milimetru ve směru, kterým ona namířila svou zbraň, pro něho znamenal rozdíl mezi tím, jestli ještě ucítí za deset minut slunce na tváři, nebo jestli se bude dívat dolů na neuvěřitelnou díru v prsou a cítit, jak všechno, čím byl nebo se mohl stát, z něj vytéká, a nakonec, ve svých posledních chvílích, bude vdechovat bolest, o které ani netušil, že by mohla na světě existovat.

Jeden z vojáků něco řekne a zasměje se. Ten druhý se k němu přidá, ale podle jeho sevřených rtů Střela usoudí, že se možná směje jen kvůli svému společníkovi. Nad tím se zamyslí. Má zastřelit strůjce vtipu, nebo jeho publikum? Neví to jistě. Dalších pár minut sleduje, jak oba muži kouří a mluví. Ruce jim živě poletují vzduchem jako

fyzická interpunkce, občas se zastaví jako nože připravené bodnout. Oba jsou mladí, mladší než ona, a kdyby si přála vmyslet se do nevědomosti, dokázala by si skoro představit, že se baví o výsledku včerejšího fotbalového zápasu. Třeba to tak je, napadne ji. Je možné, dokonce pravděpodobné, že to celé vnímají jako nějakou hru. Kluci, co místo míče házejí bomby.

Pak otočí hlavy, jako by je volal někdo, koho Střela nemůže vidět, a ona ví, že přišel čas vypálit. Nic za ni nerozhodlo, a tak si prostě jednoho vybere. Pokud je za tím nějaký důvod, třeba že jeden z nich se zdá být snadnějším cílem nebo že jí připomíná někoho, koho znala a měla nebo neměla ráda, neví o tom. Jediná jistá věc je, že vydechne, prst na spoušti se pohne, stiskne ji, kulka proletí vzduchem a překoná rychlost zvuku jen okamžik předtím, než pronikne látkou, kůží, kostmi, svalovinou a vnitřnostmi a zahájí kratičký proces, který změní pohyb v pouhé maso.

Chystá se k druhému výstřelu, ale v tom zlomku okamžiku, než se jedna vteřina přehoupne do druhé, si uvědomí, že je něco špatně. Muži na kopcích vědí, kde je. Bleskově opustí své stanoviště a odkutálí se ke straně s vědomím, že ji sledují něčí oči, že po ní celou dobu šel odstřelovač a ve chvíli, kdy vystřelila, se mu prozradila. Nachystali na ni past a ona se nechala chytit. Do místa, kde ještě před okamžikem ležela, se zaryje kulka. Když prchá ke schodišti, které ji má vyvést o devět pater níž a ven z budovy, slyší výstřel z pušky, ale žádnou kulku. Znamená to, že odstřelovač buď zcela minul, nebo že ji zasáhl. Necítí žádnou bolest, ale říká se, že nejdřív nic necítíte. Není třeba kontrolovat, jestli je zasažena. Pokud si ji kulka našla, brzy se to dozví.

Ke schodišti se dostane, právě když střechou proletí granát a vybuchne. Když přistane další, je už o dvě

patra níž a vidí, jak se deváté poschodí propadá do osmého. Když dosáhne šestého patra, vycítí určitou změnu situace a prudce zahne do tmavé úzké chodby. Běží tak rychle, jak jen dokáže, pryč od šrapnelu, o kterém ví, že za chvíli proletí schodištěm. Podaří se jí dostat dost daleko na to, aby unikla oceli, dřevu a betonu, které k ní exploze vyslala. Její jediná kulka se jí vrací znásobená, i s úroky. Ale když dopadne poslední kus šrapnelu, rychle se otočí a běží zpátky ke schodišti. Nemá jinou možnost. Z budovy nevede jiná cesta, a když zůstane, bude muset za svou kulku zaplatit. Vrací se tedy ke schodišti, i když nemá ponětí, co z něho ještě zbylo. Šesté patro se propadlo do pátého a při skoku na odpočívadlo pod sebou netuší, zda ji unese. Ukáže se, že ano, a teď už je jen nutné držet se těsně u vnitřní zdi, kde se schody připojují k budově a kde je váha zhroutených vyšších pater menší.

Když se dostane do přízemí, slyší dopad dalšího granátu, a i když východ na ulici je od ní jen pár kroků, pokračuje dál do suterénu, citem si hledá cestu tmavou chodbou, až najde dveře. Rozrazí je ramenem. Náhlý přechod ze tmy do světla ji na chvíli oslepí, ale bez váhání se vrhne za nízké schodiště na severní straně budovy, které ji přece jen trochu chrání před muži na kopcích. Její sluch začne zaznamenávat údery dopadajících granátů ještě dřív, než oči přivyknou světu kolem. Připomene jí to den, který strávila s kamarádkou v bazénu. Pod vodou na sebe pokřikovaly vlastní jména a smály se tomu, jak zní, překrouceně, zkomoleně a cize. Když se vydá na východ, pryč od budovy, ucítí v boku bolest a sjede očima dolů. Napůl očekává, že mezi obnaženými žebry uvidí vyhřezávat vlastní vnitřnosti. Ale zběžná prohlídka odhalí jen mírné škrábnutí, takové malé nic, které se jí chytilo někde cestou dolů.

Cestou k velitelství své jednotky v centru města si všimne, že obloha začíná tmavnout. Na čelo jí dopadne pár deštových kapek. Vypaří se a ona si uvědomí, jak je rozpálená. Když si sáhne na bok, na ruce už nemá žádnou čerstvou krev. Střela přemýšlí, co to asi znamená, že jí její lehoučké zranění nepřineslo vůbec žádnou úlevu.